

բուկ)։ «Ղալլաք» (սափրիչ)։ «տակսա կամ սակազին» (չէ որ տակսա հէնց սակազին է նշանակում, էլ ի՞նչ կամ է)։ «մուշտարի»։ «դուխի»։ «բոնաւոր» (կալանատուր բառի իմաստով), և այլն և այլն։ Այլ բան է, եթէ այս բառերը ժողովրդի բերանից հնչելիս լինէին, բայց գործ է ածում ինքը հեղինակը։

Թիֆլիսի բարբառով արտայայտուած տեղերը խճողուած են գրական լեզուով և ուրիշ գաւառաբարբառով։ «Ան հոգիս առ, Աստօձ, ան ազատիր էս վիճակից, իմ էրէսս քու ոտին տակին» (20 եր.)։ «հերիք լաց ըլիս, մենք ըստի, էս աշխարքումս հնք քէֆ անում, որ Օսէփն էլ երկնքումը քէֆ անի» (29 եր.), և այլն։

Սրբագրութիւնն անտանելի է. գրաշարի և սրբագրչի ձեռքի տակ «ազվոկատին» խօսքը յանկարծ դարձել է «այդ վախկոտին»։ մինչև անգամ վրիպակները սխալ են տպուած։ «տպած է՝ ջերմառանդութեամբ, պէտք է լինի՝ ջերմառանդութեամբ», իբր թէ երկրորդ բառն աւելի ճիշտ է, քան առաջինը...

Ա.Թ.Ա.

«Հռովմայեցի իմաստ. էպիկեսի կեանքն ու վարդապետութիւնը»,  
Թաղմ. Զառէն վարդապետ. 1903թ., Վարդաշապատ.

Քաղցածին հաց պէտք է տալ, ծարաւին ջուր. սրանք յաւիտենական ճամարտութիւններ են։ Ծարաւի համար մի ամբողջ դասախօսութիւն բարեգործութեան մասին չ'արժէ մի կաթիլ ջուր։ Մենք ճիշտ այդ դրութեան մէջ ենք։ Ընթերցող հայ հասարակութիւնը կարիք ունի ժողովրդական ընթերցանութեան յարմար գրքերի, իսկ մենք առաջարկում ենք այդ ծարաւն յագեցնելու համար ոչ թէ մարսական, այլ կոշտ ու մոշտ բաներ, որ բկին կանգնի ներս չ'երթայ։ Ահա այս տպաւորութիւնն ստացանք էպիքտետի գրքի հրատարակութիւնից։ Էպիքտետի իմաստութիւնը լաւ էր իր ժամանակի համար։ Մեր մատաղ սերունդը նրա երբեմն այլանդակ (ներկայ հասկացողութեամբ) խրատներին կարօտ չէ և Աստուած չ'անի որ նրանով դեկամարուի։ Այդ սերունդի և երիտասարդութեան համար ի՞նչ գեղեցիկ դաս է «Չասես թէ փնասուեցի, երբ փոխես էջը ձիու, ոչխարը եզան... այդպիսի դէպքերում աւելի ես օգտուում, քան փնասում։ Եթէ այդ չես հասկանում, չես հասկանում և քո բախտաւորութիւնը, երջանկութիւնը» \*) (36 երես)։ Ներկայ լեզ-

\*) Այդ հատուածը «Բարեգործութիւնը կոռուս յե» գլխից ենք քաղել։



ւով այդպէս վարուողը բախտաւոր և երջանիկ չի կոչուամ, այլ խաբերայ և խարդախ. և այդպիսի մի վարուողութեան համար շատ հեշտութեամբ կարող է մեղապարտների նստարանի վրայ նստել: Մեր մատաղ սերունդը այդ գրքից պիտի սովորի, թէ հանոյելը, հօր չար լինելը, հիւանդութիւնը օգտակար բաներ են, որովհետեւ տանելով այդ բոլորը, մենք համբերութեան ենք վարժուամ (44 երես): Մի ուրիշ տեղ (53 եր.) խորհուրդ է տալիս, որ մի ամբողջ դասախօսութիւն կարդաս մօտը եկած հիւանդների և անտէր աղքատների գլխին թէ, «բարիք փնդրուել հարկաւոր է ոչ թէ իրենից դուրս, այլ հէնց իրեն մէջ»: Մի այլ տեղ (56 երես) «մեզանից իւրաքանչիւրի բարիքն իր իսկացի ապրելու մեջն է—իսկ չարիքն ընդհակառակը... եթէ այս մենք շատ լաւ հասկանանք, այն ժամանակ ոչ ոքի հետ երբեք ոչ կը վիճենք և ոչ էլ կը թշնամանանք»: Մի անմիտ խրատ էլ բերենք և վերջ տանք (102—103 երես). «... ցանկանում է Նա (Աստուած), որ ես դողացնեմ, ես ևս ցանկանում եմ այդ. կամենում է Նա, որ գործեմ, անեմ այս և ոչ թէ այն, ես էլ նոյնն եմ ցանկանում. կամենում է Նա, որ ինձ հետ (հայերէն ասում են ինձ պատահի և ոչ թէ ինձ հետ) մի որեկից բան պատահի, ես էլ նոյնն եմ ուզում»...

Այսպիսի գրքերի թարգմանելն ու հրատարակելը թէ որ բոլորովին աւելնորդ չէ, այն ժամանակ գոնէ շոայլութիւն է, որոհետեւ դեռ շատ հարկաւոր և օգտակար բաներ կան, որ չ'ունենք: Թարգմանութեան լեզուն լաւ է, թէև տեղ-տեղ ուսական ոճի ազդեցութիւն երևում է: Կրճատումները տեղ-տեղ արուած է այնպէս, որ կապը չէ պահպանուած: Գլինը 40 կող. է, որ չ'արժէ:

Ա. Վ. Ղ.

Յակոբ Կարնեցի՝ «Տեղագիր Վերին Հայոց», Գ. Կոստանեանց, 1903 թ. Վաղարշապատ.

«Տեղագիր Վերին Հայոց» գրքոյկը տառնեթերորդ դարու մի յիշատակարան է, ուր հեղինակ Տէր Յակոբ Կարնեցին տեղագրել է Արզրումի կուսակալութեան—իր ժամանակի—23 գաւառները: Տեղագրութեան մասին այն հասկացողութիւնը որ այժմ մենք ունենք, անծանօթ է Կարնեցուն: Համառօտակի նկարագրելով ամեն մի գաւառ շատ քիչ դէպքում է գաւառների բերքերը միառմի յիշում. արդիւնաբերութեան մասին նրա տուած տեղեկութիւնները շատ սեղմ են. իսկ ազգաբնա-